

**רבי שמעון ו'טעמא דקרא'
ד"ר חזות גבריאל**

חוק **ואנדרוולדה** הבלגי משנת 1919 התיר מכירת משקאות אלכוהוליים בתנאי שימכרו שני ליטר לפחות (חיים פרלמן, הלוגיקה המשפטית, עמ' 50). לכאורה, ובהתבסס על מבנה ק"י של **'בכלל מאתיים מנה'** ודאי שהוא אפשר מכירה של ליטר אחד או בקבוק אחד המכיל פחות משני ליטר. ברם, זה אינו המצב, אסור היה למכור בקבוק אחד ומותר היה למכור שלשה בקבוקים (מעל שני ליטר)!!!! ההסבר של המחוקק אף הוא הגיוני. הוא ביקש להגן על משפחת הפועל שמשכורתו השבועית הממוצעת הייתה פחותה ממחירם של שני ליטר אלכוהול, מבזבזה על משקאות חריפים.

בהגות המשפטית מהווה דוגמה זו לחשיבותה של **'הפרשנות המגמתית'**, כלומר הפרשנות לחוק המסתמכת על המוטיבציה לחיקוקו. זאת, בניגוד לפרשנות המילולית אשר מסתמכת על לשון החוק ותו - לא. החוק מהווה דוגמה כנגד בעלי הגישות הפוזיטיביסטיות לתורת המשפט אשר נוטים להתרכז בפרשנות לחוק כשהוא לעצמו מבלי לנסות ולהתחקות אחר כוונת המחוקק.

באנאלוגיה, ולהבדיל, נחלקו תנאים האם מותר לדרוש 'טעמא דקרא'. רבי שמעון בר יוחאי דורש 'טעמא דקרא' (קידושין סח ע"ב, ועוד), רבי יהודה אינו דורש 'טעמא דקרא'. אין מדובר על חיפוש טעמים למצוות, נושא שעסקו בו לא מעט מרבתינו הראשונים. מחלוקת זו עוסקת רק בהתחקות אחר טעם המצווה כמכשיר לפרשנותה. אמנם מותר לחפש טעמים למצוות, אולם להלכה אסור לנו לפרש את המצווה בהתאם לטעמיה. **'הפרשנות המגמתית'** אינה משמשת את הפרשן ההלכתי. אנו מנועים מלנסות ולהתחקות אחר מניעיו של הקב"ה, לחפש לדוגמה את 'התקלה' שבעטייה נחקק חוק הלכתי כל שהוא. "אל יאמר אדם אי אפשר לאכול בשר חזיר, אלא אפשר, ומה אעשה, ואבי שבשמים גזר עליי" (ספרי, ס"פ קדושים).

זו אינה שיטתו ההשקפתית וההלכתית של רבי שמעון. בעולמנו הגשמי הנתונים מגיעים דרך החושים, ואלו כידוע מטעים בדרך כלל. השקפותינו והכרעותינו בד"כ מתבססות על 'אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות'. רבי שמעון, כעולה מסיפור חייו ומתורתו העניקת דורש להסתכל על העולם לא רק על הנתונים החיצוניים אלא גם על אלו המסתתרים מחושינו. גמרא מפורשת היא: "ואליבא דרבי שמעון דאזיל בתר **כוונה**", (פסחים כ"ה ע"ב). הוא שם דגש בקיום המצוות לא רק על הריטואל המעשי אלא בעיקר על הכוונה והמשמעות הפנימית.

את בנו הוא שולח לקבל ברכה דווקא מ - **'אנשים של צורה'** (מועד קטן, ט ע"ב). **חומר** הוא הדבר המגושים והבולט הניתן למישוש. **צורה** היא עיבוד נתונים פנימי של המתבונן. הוא הוא התלמיד ששאל האם תפילת ערבית רשות או חובה? על פי הרב קוק זצ"ל מסמלת תפילה זו את יכולת היחיד להתעלות בלילה שהוא זמן המנוחה מן החומר ומן החברה האנושית. כבר כתלמיד ביקש רבי שמעון לברר סוגיא זו העוסקת בפנימיות האדם.

בסיפור המפורסם ביותר (שבת, לג ע"ב), אין הוא מסכים עם רבי יהודה המסתכל באופן חיצוני על פעולותיהם של הרומאים. לדידו כל מה שעשו לצורך עצמם עשו. הוא 'שורף את הגשרים' מתכנס ברוחני ומתנתק כמעט לגמרי מעולם החומר. לאחר שנגער הוא ובנו, בסופו של דבר הוא מקבל את העולם כמות שהוא. החומר על פי רבי שמעון ה'מתחדש' יכול להוות בסיס לרוחני.

רבי שמעון באמצעות הגותו ושיטתו בהלכה לימדנו להתבונן בעולמות הפנימיים. 'הרב הנזיר' בהתייחסו לספר הזהר (קול הנבואה, עמ' קמז) כותב: " רבי שמעון, המיוחד בהלכה, שדורש טעמא דקרא, הוא בעל כתר שם טוב, שהשם הוא טובו, טיבו, מהותו של הדבר, גופו של דבר. לפיכך, לרבי שמעון, שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, וכן מלאכה שאינה צריכה לגופא פטור בשבת"

בפוגשו את יהודה בן גרים הוא עשהו **"גל של עצמות"**, האם לפנינו רמז **לעצמותו של ל"ג בעומר?**

להערות ולרכישת ספרי **'מידה טובה'**: hazutg@gmail.com